

Bjørn Ochsners forfatterskab

Bibliografi

Anja Lollesgaard og Trine Kæstel

Bibliografien er udarbejdet delvis på grundlag af Bjørn Ochsners egne optegnelser. Den medtager bøger, mindre tryksager, artikler i tidskrifter og bøger skrevet af Bjørn Ochsner selv eller i samarbejde med andre. Emnerne er bogillustration, grafik samt fotografi. Kronologisk opstillet efter udgivelsesår.

1.

»Om illustrerede trykte ligprædikener over danske«. – i: *Bogvennen, Ny række*, bd. 3, 1948. – s. 87-133: ill.

De trykte ligprædikeners historie i Danmark 16.-18. årh., om deres udbredelse og rolle som kristelig opbyggelseslitteratur med referencer til Westergaards portrætfortegnelse. De forskellige typer beskrives med hensyn til indhold, men især grafisk udformning, skriftbillede, illustration, motiv og samspillet (eller mangel på samme) mellem typografi og illustration, og det belyses med en lang række eksempler. Fremtrædende stikkere og malere til forlæg for de grafiske billeder omtales.

2.

»Portrætfotograferne«. – i: *Den lille Portrætkunst i Danmark: siden 1750* / af **Louis E. Grandjean** og

Albert Fabritius. – Kbh.: Gyldendal, 1949, s. 116-207: – Ill. – Litteraturhenvisninger.

Detaljeret oversigt over de første daguerreotypister og kendteste fotografer i Danmark indtil 1900 til belysning af daguerreotypiens og fotografiens kulturhistorie. Det første kendte daguerreotypi af billedhuggeren Thorvaldsen, optaget af Neubourg, omtales. En lang række biografier belyser daguerreotypisternes og fotografernes virke, atelier-, arbejds- og indtjeningsforhold.

Portrætfotografiens historie gennemgås, dels med udgangspunkt i fotografiens tekniske udvikling, negativprocesser, papir, standardformater, dels med hensyn til portrætfotografiets komposition og teknik, atelier, rekvisitter, belysning, retouchering og ansigtsudtrykket hos den portrætterede. I forlængelse heraf anføres principperne for datering af gamle portrætfotografier. Billedfortegnelse.

3.

»Hovedtræk af illustrationskunstens historie«. – i: *En bog om bogen* / under redaktion af **Aage Marcus**. – Kbh.: Carit Andersens Forlag, 1950, s. 47-80: rigt ill.

Bogillustrationens historie i Europa 15.-beg.

20. årh. fra træsnit over kobberstik og radering til litografi og xylografi. Der gøres rede for teknikkerne, og de mest fremtrædende bogværker, kunstnere og håndværkere (stikkere, xylografer) beskrives med hensyn til illustrationernes kunstneriske kvalitet og samspillet mellem sats og illustration.

4. »Gamle fotografier« / af **Victor Hermansen, Bjørn Ochsner og Jørgen Paulsen**. – i: *Fortid og nutid*: tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie, bd. XVIII, 1949-1952, hæfte 4, s. 367-379: Ill.

Artiklen oplyser om nedsættelsen af Landsudvalget for Indsamling af gamle Fotografier med henblik på at redde en værdifuld dokumentation for eftertiden. Landsudvalget opfordrer til en systematisk indsamling af gamle fotografier og giver praktiske anvisninger i registrering og bevaring.

5. *Bog og tryk: Københavns Bogtrykkerforenings Jubilæumsudstilling*: Rådhushallen 14.-22. marts 1953: katalog / udvælgelse af bøgerne og affattelse af kommentarerne er foretaget af **Bjørn Ochsner og Mogens Haugsted**. – Kbh.: Københavns Bogtrykkerforening, 1953, s. 29-69 og 77-90.

Udstillingskatalog over 161 af de betydeligste trykte bøger 1490-1952. Til hver bog knyttes en beskrivelse af skrifttype, en karakteristik af den typografiske helhed og en omtale af trykkeren og hans virksomhed.

6. »Sikring og registrering m.m. af gamle fotografier«. – i: *Salmonsens Leksikon Tidsskrift*, 14. årg., 1954, spalte 729-738: Ill.

Behovet for sikring og bevaring af gamle fotografier for eftertiden påpeges som årsag til oprettelsen af Landsudvalget for Indsamling af gamle Fotografier, og artiklen oplyser om udvalgets sammensætning, formål, rådgivende og vejledende funktion.

7. »Om nogle tidlige danske silhouetter«. – i: *Fund og forskning*: i Det kongelige Biblioteks samlinger, I, 1954, s. 87-110: Ill. – Litteraturhenvisninger.

Artiklen definerer silhouetten som en af de mekaniske frembringelser, der fører til de moderne fotografiske metoder. Med beskrivelsen af to danske silhouettørers virke, Wickede og Limprecht (18. årh.), påvises silhouettens personal- og kulturhistoriske værdi.

Tilføjelser og rettelser til artiklen publiceret i: *Fund og forskning*, X, 1963, s. 152-154.

8. »H.C. Andersen-fotografier fra Frijsenborg«. – i: *Fund og forskning*: i Det kongelige Biblioteks samlinger, II, 1955, s. 80-98: Ill.

Beskrivelse af fremgangsmåden til datering og identifikation af fotografierne, optagne af amatørfotografen Henrik Tilemann i grosserer Laage-Petersens H.C. Andersen-samling. Fortegnelse over Tilemanns optagelser af H.C. Andersen på Frijsenborg. Personalhistoriske noter vedrørende de fotograferede personer.

9. *Fotografer i Danmark indtil år 1900* / udgivet af Landsudvalget for Indsamling af gamle Fotografier. – Kbh.: Dansk Bibliografisk Kontor, 1956. – 406 bl.

Stencileret. Første udgave af Bjørn Ochsners hovedværk, den danske fotografmatrikel. Alfabatisk fortegnelse over ca. 1300 fotografier i Danmark. For hver fotograf oplyses personlige data, fotografisk uddannelse samt adresse. Indeholder lister over hhv. steder og fotografier.

10.

Early photographs of architecture and views in two Copenhagen libraries / by **Henrik Bramsen, Marianne Brøns, Bjørn Ochsner**. – Copenhagen: Thanning og Appel, 1957. – 92 s.: Ill.

Engelsksproget katalog over tidlige arkitekturfotografier 1850-1870 i Kunstakademiets Fotografisamling og i Det kongelige Biblioteks Kort- og Billedafdeling.

Omfatter fotografier udvalgt på grund af deres arkitektur- eller fotohistoriske værdi. Alfabatisk opstillet efter fotograf. For hvert fotografi er anført sted og motiv, format og datering.

11.

Fotografier af H.C. Andersen. – Odense: H.C. Andersens Hus, 1957. – 92 s.: Ill.

Kronologisk opstillet katalog over 159 fotografier af H.C. Andersen i Det kgl. Bibliotek (Laage-Petersens samling) og H.C. Andersens Hus.

Hvert fotografi beskrives og identificeres med hensyn til optagelsestid og -sted, fotograferede personer, fotograf og evt. påtegning fra H.C. Andersens egen hånd. Henvisning fra det enkelte fotografi til H.C. Andersens dagbøger samt til Westergaards fortegnelse over grafiske portrætter, hvis fotografiet har været forlæg for et sådant. Desuden oplyses format, negativtype og navn på den samling, hvori fotografiet befinder sig.

12.

»Kort- og Billedsamlinger«. – i: *Nordisk håndbog i bibliotekskundskab* / udg. af Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund under redaktion af **Svend Dahl**. – Kbh.: Alfred G. Hassing A/S, 1960. – Bd. III, s. 320-331. – Litteraturhenvisninger.

Oversigtsartikel om arbejdet i kort- og billedsamlinger ved større biblioteker. Behandler afgrænsningsspørgsmål og spørgsmål vedrørende erhvervelse og giver praktisk vejledning i arbejdet med materialet, dvs. bestemmelse, katalogisering, restaurering, opbevaringsforhold og publikumsarbejde.

13.

Fotografi i 100 år: set fra et dansk synspunkt. – Kbh.: Ad. Goeckers Eftf. A/S, 1962. – 49 s., 5 tav.: Ill.

Udg. i anledning af firmaet Goeckers 100-års jubilæum 1862-1962.

Bogen behandler den tekniske side af fotografiens historie og giver en oversigt over fotografers uddannelse og virksomhed samt organisering i Fotografisk Forening.

14.

»Silhouettøren fra Sankt Pederstræde. En identifikation«. – i: *Fund og forskning*: i Det kongelige Biblioteks samlinger, X, 1963, s. 99-118: Ill.

En samling silhouetportrætter af en anonym silhouettør i Det kgl. Bibliotek, hidtil tilskrevet Rosenhoff eller Muhle, tilskrives i denne artikel et andet ophav. Ved at sammenholde denne samling med I. Nørballes samling på 137 silhouetter, ved nøje gennemgang af trykte og utrykte kilder og på grund af silhouetternes præg og personkreds sandsynliggøres det, at

den hidtil anonyme silhouetter er stud. theol. N. Chr. Fausing, Sankt Pederstræde.

15.

»Silhouettøren Ernst Ljungh i firsernes København«. – i: *Fund og forskning*: i Det kongelige Biblioteks samlinger, XII, 1965, s. 129-142: Ill.

Artiklen beskriver gave fra F.A. Lorcks dattersøn til Det kgl. Bibliotek i form af 24 silhouetportrætter, klippet af Ernst Ljungh i 1880'erne. Silhouetterne identificeres og tidsfæstes, og silhouettøren E.L.'s virke beskrives.

16.

Fotografer i og fra Danmark indtil år 1900 / udg. af Landsudvalget for Indsamling af gamle Fotografier. – Kbh.: Det kgl. Bibliotek, 1969. – 2 bd., 632 s.

Anden udgave af Bjørn Ochsners hovedværk, den danske fotografmatrikel. Alfabetisk fortegnelse over ca. 2000 fotografier i Danmark. For hver enkelt fotograf oplyses personlige data, fotografisk uddannelse og virke samt adresse. Stedregister.

Værkets formål er at bistå ved tid- og stedfæstelse af danske fotografier fra det 19. årh. til nytte for især museer og arkiver.

17.

»Det kongelige Biblioteks Kort- og Billedafdeling«. – i: *Fortid og nutid*: tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie – Bd. XXIV, 1969, hefte 2, s. 121-133.

Brugervejledning og redegørelse for opbygning og indhold i Kort- og Billedafdelingen. Afgrænsning til andre danske samlinger belyses, og der gøres rede for afdelingens behandling af arkivalierne.

18.

»Træsnit i én farve trykt med to stokke. Nogle særprægede Struensee-kistebreve«. – i: *Fund og forskning*: i Det kongelige Biblioteks samlinger, XIX, 1972, s. 47-56: Ill.

Den i titlen anførte trykkemetode og dens grafiske virkning beskrives med udgangspunkt i: J.M. Papillon: *Supplement du traite historique et pratique de la gravure en bois*, 1768. Artiklen sandsynliggør anvendelsen af denne metode ved fremstillingen af kistebrevene om Struensee.

19.

Postkort: Det kongelige Bibliotek. – Kbh.: Det kgl. Bibliotek, Kontakt- og Oplysningsafdelingen, 1973. – 18 s.: Ill. – Litteraturhenvisninger.

Udg. i forbindelse med udstillingen *Postkort*, Det kgl. Bibliotek, 2. maj – 17. juni 1973.

Beskrivelse af Det kgl. Biblioteks postkortsamling (ca. 515.000 stk.). Udstillingen arrangeret i anledning af postkortets 100 år, og den lille tryksag er en vejledning for udstillingsbesøgende og opridser prospekt- og postkortets historie med hensyn til anvendelse, formater og størrelse, foretrukne motiver og øvrige karakteristika f.eks. forskellige effekter.

20.

Fotografiet i Danmark 1840-1940: en kulturhistorisk billedbog. – Kbh.: Forum, 1974. – 172 s.: gennemillustreret. – Litteraturhenvisninger.

Indledes med en gennemgang af den grafiske tekniks udvikling i udlandet og anvendelsen i Danmark. Bogens hoveddel er 172 fotografier fra Det kgl. Biblioteks samlinger, optaget i Danmark i perioden 1840-1940. Fotografierne er opstillet kronologisk, og hvert enkelt beskrives med angivelse af format, optagelsessted og fo-

tograf. En kort motivbeskrivelse knyttes til billedet og anbringer det i dets kulturhistoriske og fotografiske sammenhæng.

21.

»Tidlige udenlandske fotografier på Det kongelige Bibliotek«. – i: *Meddelelser fra rigsbibliotekaren*, 25. årg., 1974, nr. 1, s. 9-15: Ill.

Oversigt over »fotografiske inkunabler«, dvs. fotografier fra fotografiens barndom, i Det kgl. Biblioteks Billedsamling, som gør den til en af verdens vigtige fotografisamlinger.

22.

»Gamle fotografier«. – i: *Jeg er samler: håndbog i gamle ting* / redaktion **P.H. Traustedt**. – Kbh.: Politikens Forlag, 1975, s. 299-310: Ill. – Litteraturhenvisninger. (Revideret efter tidligere udgaver fra 1955 og 1956).

Kort gennemgang af fotografiens historie med omtale af dens forudsætninger og de første opfindelser. Artiklen gør rede for de fotografiske teknikker og giver praktisk anvisning i bestemmelse af de forskellige typer fotografi og deres datering samt reproduktionsmetoder. Vejledning i ordning og opbevaring samt fortegnelse over museer og samlinger.

23.

»Gamle postkort – og nye«. – i: *Jeg er samler* (se 22), s. 292-298: Ill. – Litteraturhenvisninger.

Postkortets historie med omtale af dets forudsætninger. Udviklingen gennemgås fra lanceringen i 1870 med hensyn til teknik, fremstilling, motiver og udbredelse, og der gives anvisning i datering af gamle postkort.

24.

»Silhouetter«. – i: *Jeg er samler* (se 22), s. 277-291: Ill. – Litteraturhenvisninger.

Silhouettens historie med omtale af dens forudsætninger. Gennemgår silhouetklippets historie fra ca. 1700 op til 1840'erne, hvor fotografien overtager rollen som populært portrætteringsmedium. Artiklen gør rede for silhouetklippets metode og kulturhistorie og omtaler de vigtigste silhouettører i Danmark. Fortegnelse over silhouetsamlinger.

25.

»Zur Geschichte der Fotografie in Dänemark«. – i: *Fotografien aus der Sammlung der Königlichen Bibliothek Kopenhagen*. – Essen: Museum Folkwang Essen, 1975, s. 6-9. På omslaget står: Det kongelige Bibliotek. – Litteraturhenvisninger.

Behandler fotografiens tidlige år i Danmark, ca. 1839-1939, med hensyn til de anvendte teknikker og det fotografiske erhvervs stilling.

26.

»Et par ord om fotografisk teknik«. – i: *Kamerakunst* / red.: **Erik Fischer**. – Kbh.: Statens Museum for Kunst, 1980. (Lommebog; 11), s. 11-15: Ill. – Litteraturhenvisninger.

Udg. i forbindelse med Kobberstiksamlings udstilling nr. 174 (2. april – 22. juni 1980).

Gennem en kort oversigt over fotografiens udvikling forklares og defineres de fotografiske teknikker (daguerreotypi, kalotypi, vitrotypi, ferrotypi), og den fototekniske terminologi udredes.

27.

»Notat vedrørende et dansk fotomuseum«. – i: *Museumsmagasinet*, dec. 1980, s. 12.

I erkendelse af det store behov for et dansk fotomuseum opfordrer artiklen til oprettelse af et sådant bl.a. for at fremme udstillingsaktiviteter, højne det fotografiske niveau og styrke fotoforskningen. Der argumenteres, at de fleste andre lande har et fotomuseum. Det kongelige Bibliotek foreslås som det naturlige udgangspunkt, og der opfordres til virkeliggørelse af fotomuseumsplanerne i Jylland.

28.

»Et dansk fotomuseum?«. – i: *Cras*, XXX, 1982, s. 4-12:

Indledningsvis omtales fotomuseumsplanerne i Jylland. Herefter fremsættes tanker for et fotomuseum i København i tilknytning til Det kgl. Bibliotek, som skal gøre den omfattende fotografisamling tilgængelig for fagfolk og publikum ved hjælp af udstillingsfaciliteter og dermed højne det fotografiske niveau og fotoforskningen. Et udvalg er nedsat til at undersøge mulighederne herfor. Flere eksempler fra Billedsamlingen gengives i tilknytning til artiklen.

29.

»From Expedition to Holiday«. – i: *The frozen Image: Scandinavian photography / introductory essays by Martin Friedmann*. – Minneapolis: Walker Art Center, 1982, s. 37-45: Ill.

Om fotografier fra nordpolsekspeditioner i begyndelsen af det tyvende årh.

30.

»Identificering af ældre fotografiske teknikker«. – i: *Fotobevaring: rapport fra nordisk konference om restaurering og konservering av eldre fotografier / Morten Løberg* (red.). – Oslo: Universitetsforlaget, 1983, s. 20-34: Ill.

Foredrag holdt på nordisk konference om konservering af ældre fotografier i Oslo 1982. Artiklen giver beskrivelser og forklaringer på anvendte teknikker på de fremtagne billeder, der samtidig kronologisk viser den tekniske udvikling. Identificeringen af den anvendte fotografiske metode er ikke så afgørende i forhold til konservering.

31.

»Pressefotoets historik«. – i: *Mediernes brug af fotografiet*: foredrag holdt på Nordisk Fotosymposium, 1984, Marienlyst, Helsingør. – Kbh.: Det kgl. Bibliotek; Landsudvalget for indsamling og bevaring af fotografier og dokumentarfilm, 1984, – heri 8 s.

Gennemgår henholdsvis det sproglige og det billedmæssige mediums historie fra den allerførste begyndelse til vore dages moderne tryk-teknikker (dybtryksrotation og offset). Beskriver den tekniske udvikling inden for trykteknikker og billedfrembringelse og berører indflydelsen på mediernes brug af illustrationer og disses karakter og motiver.

32.

Fotografer i og fra Danmark til og med år 1920 / udg. af Landsudvalget for indsamling og bevaring af fotografier og dokumentarfilm. – Kbh.: Bibliotekscentralens Forlag, 1986. – 2 bd., 922 s.: Ill.

Tredje og afsluttende udgave af Bjørn Ochsners hovedværk. Bogen indledes med en oversigt over fotografiens første år i Danmark, der bl.a. giver indblik i fotografpriser, omkostninger, antal, uddannelse m.v. i årene ca. 1840-1920. Bogens hoveddel er opslagsdelen, der omfatter ca. 4000 danske fotografer, alfabetisk opstillet. For hvert enkelt oplyses: udførlige

biografiske data og en kort levnedbeskrivelse. Endvidere oplysninger om fotografisk virksomhed, udstillinger, publikationer, specialer m.m. Med kildehenvisninger.

Efter hoveddelen findes en kronologisk opstillet illustrationsliste og adskillige nyttige registre. Værkets formål er at bistå ved tid- og stedfæstelsen af danske fotografier til 1920, og det er lagt an, så det kan benyttes også af udenlandske forskere, idet det rummer en indledning og forkortelses- samt terminologilister på dansk, engelsk, tysk og fransk.

33.

»Ægte og uægte fotos«. – i: *Fotografier, Charlottenborg*: et udvalg af Det kongelige Biblioteks samling. – Kbh.: Det kongelige Bibliotek, 1986, s. 10-13.

Katalog til udstilling på Charlottenborg 24. april – 1. juni 1986. Definerer ægte fotografi som det, der er optaget, fremkaldt og kopieret af samme person. Udreder de forskellige tekniske processer og metoder, der ligger til grund for forskellige ægte og »uægte« fotografier.

34.

»Frederik VIII og Alice in Wonderland. Historien om Charles Lutwidge Dodgson – alias Lewis Carroll«. – i: *Objektiv* / udg. af Dansk Fotohistorisk Selskab, nr. 44, 1988, s. 2-5: Ill.

Om amatørfotografen Lewis Carroll, hans portrætter af småpiger og den unge Frederik VIII.

35.

»Frédéric Flachéron. En tidlig fransk vedutefotograf i Rom« / af **Marie Louise Berner** og **Bjørn Ochsner**. – i: *På klassisk grund*. – Kbh.: Christian Ejlers, 1989 (Meddelelser fra Thorvaldsens Museum; 1989), s. 326-338: Ill.

Med udgangspunkt i et katalog, udgivet 1977 af Thorvaldsens Museum: *Fotografernes Rom. Pave Pius IX's tid. Fotografier 1848-78 fra danske og romerske samlinger*, beskriver artiklen en af fotografierne, Frédéric Flachéron (25. oktober 1813 – 28. juni 1883). Med udgangspunkt i et auktionskatalog fra Hôtel des Ventes i Vendôme over negativer og aftryk beskriver artiklen hans fotografier og karakteriserer ham som kunstner og fotograf.

Desuden:

Talrige artikler i *Gyldendals Leksikon*, 1937.

Medredaktør ved *Salmonsens Leksikon Tidsskrift*, 1944-1945.

Medredaktør ved og forfatter af en del usignerede artikler i *Gyldendals étbinds Leksikon*, 1948.

Diverse artikler, mrk. B.O., i *Weilbachs Kunstnerleksikon*, bd. 1 og 2, 1947-1952.

Signerede biografier i *Dansk biografisk Leksikon*, 3. udg., bd. 1-12 og 13-14, 1979-1984.

Anmeldelser og oversættelser.